

# Erkkilän suvun vanhin Mikko Paloniemi

Kirjoittanut Vesa Paloniemi

Mikko Johannes Paloniemi syntyi Alahärmässä loppiaisena 6.1.1930 Toivo ja Miina Paloniemen vanhimmaksi lapseksi. Mikko syntyi aamupäivällä klo. 11:40, tätä kelloaikaa on jokaisena syntymäpäivänä muistettu seurata ja odottaa. Syntymätalvi oli leuto ja lumeton, yhteiskunnallisesti levoton. Nopeasti syntyivät perheeseen Mikon sisarukset Markku Veikko, syntyi ja kuoli 1932, sekä Eeva-Liisa joka syntyi vuonna 1933. Vuonna 1939 syntyi nuorin veli Matti. Lapsena leikittiin lähistöllä asuvien serkkujen kanssa mitä vain ikinä mieleen juolahtikin. Pojilla oli poikien leikit. Serkkuja olikin paljon ja lisäksi kyläläisten lapset, niin aikamoinen lapsijoukko jo oli leikeissä mukana.

Alakoulunsa Mikko kävi Alahärmän Huhtamäen koulussa jossa opettajina toimivat Anja ja Veikko Vuolle. Lukemaan Mikko oppi jo varsin nuorena, ensimmäisen selvästi luetun sanan ollessa Singer, koneen merkki ompelukoneen jalassa. Lukeminen ja yhteiskunnalliset asiat kiinnostivat jo pienenä poikana ja Mikko lukikin innokkaasti asioita mm. Mäntsälän kapinasta ja sen lopettaneesta Presidentin radiopuheesta. Myös suvun asiat kiinnostivat jo pienenä. Niistä kertoikin mielellään tarinoita isoisän veli Jaakko, joka oli perehtynyt suvun vaiheisiin ja tapahtumiin. Vuonna 1937 sitten pidettiin Erkkilän suvun ensimmäiset sukujuhlat Lapuan Haapakosken Mäki-Erkkilässä, jonne Mikko osallistui ja on sittemmin osallistunut kaikkiin järjestettyihin sukujuhliin.



Talvisota tuli ja meni. Isä Toivo kävi sodassa ja tuli takaisin kotiin peläten uutta sotaa joka sitten kesällä 1941 alkoikin. Isän lähdettyä sotimaan joutui Mikko kotitalon töihin äidin avuksi. Isä haavoittui Särkisyrjän taistelussa ja sotasairaalasta päästyään kävi kotona toipumislomalla, jonka jälkeen palasi palvelukseen. Sodasta huolimatta Mikko haki ja pääsi Kauhavalle oppikouluun. Vuonna 1945 viimeisetkin sodan rippeet saatiin karistettua kansakunnan yltä ja päästiin rakentamaan rauhaisaa Suomea. Mikon elämä jatkui oppikoulussa Kauhavalla, vuonna 1947 pidettiin suvun toiset sukujuhlat Lapuan kirkonkylän Isossa-Turjassa. Näillä juhlilla Mikko tapasi ensimmäisen kerran suvun nykyisen esimiehen Ministeri Jaakko Nummisen.

Vuonna 1949 pääsi Mikko ylioppilaaksi, jonka jälkeen kutsui Hämeen Ratsurykmentti Lahdessa varusmiespalvelukseen. Ratsuja ei ollut, mutta sen sijaan ratsastettiin polkupyörillä. Vanhoja perinteitä kuitenkin vielä kunnioitettiin ja paraatiasuna palvelivat punaiset housut. Armeijan jälkeen Mikko aloitti opinnot Helsingin Yliopistossa aineinaan historia ja arkeologia. Opiskeluun kuuluvia kenttätöitä tehtiin kesäisin ympäri Suomenmaan, mutta merkittävimmät kaivaukset olivat Rovaniemellä Pirttikylässä sekä Teuvalla, josta Mikko kaivoi esiin merkittävän rautakautisen haudan. Kesän kaivausten aineistoja sitten järjestettiin talvikaudella, paitsi vuonna 1960, jolloin Mikko pääsi arkeologiryhmän mukana talveksi Suomen Rooman instituuttiin Villa Lanteen.

Opiskelujen ohella 50-luvun alussa tutustui Mikko tulevaan puolisoonsa Märthaan os. Svinhufvud. Nuoripari vihittiin 1953 ja vanhin lapsi Leena syntyi 1954. Toinen tytär, Annu, syntyi 1957. 60-luvun lopussa siirtyi Mikko uusiin haasteisiin uuden työn myötä Hesperian sairaalassa, mielenterveyshoitajan toimessa. Tämän myötä siirryttiin vanhasta maailmasta kokonaan toiseen, huomattavasti nykyisenpäin ja raadollisempaan, jossa ihmisten todellinen hätä tuli tutuksi. Tästä työstä Mikko jäi eläkkeelle 1987.

Eläkkeellä on ollut aikaa itselle ja perheelle, on voinut tehdä mukavia asioita. Kesämökki Pornaisilla on ollut kesäasunto, täältäpäin on ollut helppo osallistua paikallisen harrastajateatterin toimintaan. Tuon harrastuksen kautta Mikko on päässyt moneen mukaan mm. Väepeli Körmy -elokuvasakin sukumme vanhin

vilahdaa.

Suvun asiat ovat aina olleet Mikolle tärkeitä ja paljon suvun tapahtumiin on Mikko osaa ottanutkin muodossa ja toisessa. Suvun vanhimpana Mikko on toiminut vuodesta 1997 lähtien, tullen virkaan valituksi Miiän sukujuhlilla. Oman suvun ohella on Mikko päässyt tutustumaan läheltä myös Märthan historialliseen sukuun ja sen vaiheisiin. Märtha on omaa sukua Svinhufvud ja Presidentti P. E. Svinhufvud vanhimman pojan tytär.

Monessa on Mikko vuosien varrella ollut mukana ja monenlaista nähnyt, kaikkein tärkein on kuitenkin perhe. Märthan kanssa on yhdessä taivallettu kohta 62 vuotta. Yhteistä elinpiiriä laajentaa lähistöllä asuvat lapset heidän 4 lastaan ja vielä seuraavaakin sukupolvea 2 lasta, nuorimman ollessa nyt 3-vuotias. Vaikka ikä jo painaakin asuvat Mikko ja Märtha yhä yhdessä kotonaan Helsingin Etelä-Haagassa toisistaan huolta pitäen. Viime vuodenvaihteessa Märthan sairastuttua vakavasti ja sairaalasta kotihoitoon päästyään, on Mikko toiminut Märthalle omaishoitajana, yhdessäolosta ja Taivaan Isän suomasta jatkoajasta nauttien ja kiittäen.

## Paloniemet Härmään

Kirjoittanut Mikko Palonemi

Isoisäni Juho Palonemi syntyi Lapuan Haapakosken Ala-Erkkilässä 7.11.1870. Vanhemmat olivat Jaakko ja Sanna Kaisa Erkkilä. Juho kävi kansakoulun Lapua kirkolla, oppi meni perille, vielä vanhoilla päivillään hän luetteli Venäjän kaupunkeja, Kasan, Samara, Saratov, Astrakan tai muisti keisarit ja keisarinnat.

Nuori Juho varttui, nuorten miesten tavoin hänenkin mielessään varmaan oli perheen perustaminen, nuorikko löytyi Ylihärmän Pöyhöseltä, en tullut kysyneeksi kuka oli puhemiehenä, mutta arvelen sisarpuolella Maria Kreetta Jaakkolalla olleen jotakin osuutta. Maria Kreetta perheineen asui siihen aikaan Ylihärmässä.

Kysyin kerran isulta friijuusta, siihen Ida Vilhelmiina vastasi ,että ei hän ensi kopistoksella päästäny, mutta kun se tuli toisen kerran, niin lutin ovi aukes. Häät pidettiin juhannuksena 1896.

Nuori pari asui 7 vuotta appivanhempien luona, isu vakuutti monta kertaa, että koskaan ei ollut riitaa. Lapsia syntyi, eloon jääneistä vanhin oli Tyyne v.1900, sitten Toivo 1902, Lyyli 1903, Jussi 1907, Maija 1908, ja nuorin oli Elna 1914. Hän oli ainoa Alahärmässä syntynyt.

1900 luvun alkuvuosina ostettiin oma talo Haapakoskelta Longin oikoosen alkupäästä. Kyselin joskus isulta asumisesta siellä, kerran hän totesi, että siinä taloos oli isäntä ja emäntäkin liikaa, eli talon pito siellä ei kannattanut. En tiedä mikä todellinen syy oli, mutta pois sieltä päätettiin hakeutua. Jo muutama vuosi aikaisemmin tapahtui nimen muutos, Erkkilästä tuli Palonemi.

Sukukirjassa kaikkien lasten sukunimi on Erkkilä Palonemi. Syynä nimen muuttamiseen on sanottu olleen se, paikkakunnalla olleiden Juho Erkkiläin meijeritilit olisivat voineet sekaantua ja se olisi ollut Juho-isännälle kauhistus. Todellista syytä on turha miettiä.

Juho Palonemi löysi hänelle sopivan talon Alahärmän Ekoluoman kylästä, kylä tunnetaan nykyisin paremmin Anttilan nimellä, nimi Ekoluoma numero 11 näkyy tilan tunnuksena. Juho kävi talon ostossa serkkunsa Matti Erkkilän kanssa, joka osti talosta osan, Uusitalon ja rakensi tilalleen päärakennuksen ja muut tarvittavat. Paloniemen päärakennus oli tietojeni mukaan siirretty muualta, olisiko Tynistä tai Kojolasta, en tiedä varmasti. Ennen Paloniemiä talon oli omistanut Härmässä opettajana toiminut Niilo Laine. Hän oli valistunut mies, joka paneutui innolla talon hoitoon. Hän perusti puutarhan Istutti kukkia, suuri spireapensas levisi puutarhan reunassa, kanalanmäen maastossa tuoksui kumina. Valitettavasti Laine menetti talonsa taattuun konkurssiin mennyttä yritystä. Serkukset Juho ja Matti tekivät kaupan Jännin veljesten kanssa.

Kuinka perhe sitten sopeutui uuteen kyläänsä. Ei ollut Lapuan jokea, ei laajoja viljelysaukeita, ei suurta sukulaisjoukkoa. On kerrottu, että Juho monta vuotta toisteli lausetta: "En minä Härmään kuole". Myöhemmin kerron, koska tuo lause jäi pois. Sopeutumisvaikeuksia oli Ida -emännälläkin. Kerran hän kertoi, että oltuaan kyläilemässä Lapualla hän itki koko matkan junassa Lapualta Voltin asemalle, vaikka ajattelikin muita matkustajia, että "Mitä tästä ihmisekkin sanoo". Vuosien mittaan toki ikäväkin tasaantui, työtä oli paljon ja piti tietysti vähän näyttääkin, että näin me lapualaaset.

Pian tuli Juholle luottamustehtäviä, tuli osuusmeijerin hallitus, tuli säästöpankin hallitus, jonka jäsenet vuoropäivin istuivat tärkeinä oman pöytänsä ääressä. Isoisän pankkipäivä oli lauantai. Muistan kuinka jännää oli seurata parranajoa. Veitsi piti teroittaa, partasuti piti vaahdottaa, partapeili asettaa oikeaan asentoon. Kaikki tapahtui hitaasti tiettyä kaavaa noudattaen. Joskus yritin jouduttaa, mutta ei kehotus: karvaa jo juuri auttanut.

Muita luottamustehtäviä olivat mm vaalilautakunta, kirkkovaltuusto taisi olla kansakoulun johtokunnan jäsenyys, riitti niitä. Erkkilän Matin tehtäviä olivat mm osuuskaupan hallituksen jäsenyys lautamiehen tehtävät jne.

Tällä kohtaa voi mainita että nämä Juhon ja Matin luottamustehtävät aikanaan lankesivat isä Toivolle lukuun ottamatta lautamiehen tointa , taisi puolue olla sopimaton.

Mutta kymmenluvulla käytiin Huhtamäen kansakoulua. Tyyne, Toivo, Lyyli, Jussi, Maija ja myöhemmin Elna. Aikanaan sitten Huhtamäen koulu oli minun, Eeva-Liisan ja Matin sekä Elnan lasten koulu. Hallussani on vanha valokuva Huhtamäen koulun välitunnilta. Kuva on otettu talvella, pihassa on vipukelkka. Kuvasta tunnistan Maijan ja Jussin. Joku Erkkilän tytöistä näkyy ja myös Elmeri Autio on tunnistettavissa. Voltin koulua ei silloin ollut. Johannes Isotalo on ollut Huhtamäen oppilaita samoin kuin Lauri Niemi yhtenä Paloniemen vävyistä.

1910-luvun lopun tapahtumat tulivat aikanaan. Jääkäri liikkeen eräs etappitie meni Anttilan kylän läpi Oravaisten rantaan. Isäni on kertonut saaneensa uudet sukset. Illalla seinää vasten pystyyn nostetut sukset olivat aamulla hävinneet. Oliko niillä hiihdetty pitemmälle kuin Oravaisiin, ja kuka tuleva jääkäri ne oli saanut, sitä voi kuvitella ken tahtoo.

Vapausota syttyi tammikuun lopulla. Paloniemen naapurin poika Anttoni Näsi oli liittynyt jääkäreihin, hänen veljensä Matti, joka oli päivälleen isän ikäinen, oli lähtenyt rintamalle. Sinne tahtoi Toivokin mennä, mutta Ida -äiti sanoi jyrkästi ei. Ja niin jäi 15-vuotias Toivo hammasta purren kotiin. Hän pääsi toki vartioon ainakin rautatieasemalle. Kerran maaliskuulla tuli tieto että senaatin puheenjohtaja Svinhufvud on illalla pohjoisesta tulevassa junassa. Hänhän oli päässyt pakenemaan punaisesta Helsingistä laivalla Viroon ja sieltä junalla Saksaan, sieltä Ruotsiin ja nyt siis Tornion kautta Suomeen. Matti Erkkilä komensi vartiointiryhmää ja isä kertoi, että se komeasti teki kunniaa ohi menevälle junalle. Svinhufvud matkusti Vaasaan, jonne osa senaattoreista viime tipassa oli päässyt lähtemään.

1922 marraskuussa Paloniemen perhettä kohtasi järkyttävä tapaus. Nuorempi poika Jussi harrasti metsästystä. Oli sunnuntaiamu ja Jussi oli naapurin pojan kanssa sopinut metsälle menosta. Hän odotteli toveriaan tämän kodin luona. Ympäriille kokoontui kylän nuorta väkeä, jota tietysti haulikko suuresti kiinnosti. Läheisen puun latvaan lensi varis. Ammu se kehottelivat lapset. Jussi veti aseensa viereeseen, tähtäili hetken, mutta laski pyssyn maahan, Ase laukesi, panos osui pojan kaulaan. Jussi kannettiin viereisen talon lattialle. Mitään ei osattu tehdä, kuolema tuli muutaman minuutin kuluttua. Oli kirkkovuoden viimeinen pyhä, tuomiosunnuntai, Ida ja Juho olivat olleet kirkossa, järkyttävä kotiinpaluu oli lamauttava. Isä toisteli monta kertaa sanojaan: "Oli kuin eteen olisi noussut musta läpikäymätön seinä". Isoisä ei koskaan enää toistanut lausettaan: "Härmään minä en kuole". Pojan hauta oli se joka kiinnitti uuteen kotipitäjään.

Kaikesta huolimatta oli elettävä eteenpäin. -20 -luku näyttää olleen vahvan eteenpäin menon aikaa. Nuoriso aikuistui, työvoimaa oli omasta takaa, tehtiin oman talon hyväksi, toisinaan keskinäisen kilpailun

merkeissä. Oli leikkuaika, Tyyne, Lyyli ja Toivo olivat saaneet tehtäväkseen rukiin leikkuun. Pientä kateutta oli, Toivo hyvänä leikkaajana sai aina urakkansa ensimmäisenä täyteen. Tyttöjä se harmitti, oli tehtävä sotasuunnitelma. Kun Toivo eräänä aamuna meni pellolle, hän sai todeta tyttöjen tulleen suunnitelmansa mukaisesti hyvin aikaisin työhön ja olevan varmoja voitostaan. Velimies sylkäisi kouraansa ja tarttui sirppiin kuin ikään Saarijärven Paavo. Leikatessaan hyvän etumatkan turvin saivat tytöt harmikseen kuulla uhkaavan jupinan: "Sautan, sautan sautan". Tytöt yrittivät parhaansa, mutta "sautan, sautan" kuului yhä lähempänä. Sisarten työ alkoi takkuilla, liika yrittäminen sotki rytmin ja se "sautan sautan" otti päähän. Myöhemmin tapaukselle naurettiin yhdessä.

Vapaa-aikoina harrastettiin. Toivo oli jonkun aikaa Alahärmän Alapään nuorisoseuran puheenjohtajana, toimintaan hän osallistui mm näyttelemällä, tytöt harrastivat ainakin lausuntaa.

Suojeluskunta- ja lottatoiminnassa oltiin mukana. Toivo oli voimistelujoukkueessa. Koulutustakin saatiin, Toivo kävi Suupohjan maamieskoulun Kauhajoella, Tyyne kävi kansanopiston Ilmajoella.

Paloniemen lapsista avioitui ensimmäisenä Lyyli. Hänen ja Kaappo Hanhimäen häitä vietettiin v.1928. Toivo ja Miina Tolonen vihittiin kesällä 1929. Miina tuli kättilöksi Alahärmään v 1925, hän oli syntyisin maanviljelijäkodista Puolangalla. Tyynen puoliso oli Johannes Isotalo, heidät vihittiin v 1930. Maija ja Elmeri Autio viettivät häitään v.1936. Samana vuonna avioituivat Elna ja Lauri Niemi.

Juho Paloniemi kuoli v.1946, Ida v.1952.

Lapset ovat kaikki poissa. Suku on kasvanut suureksi.

Anttilan kylä on olemassa. Paloniemen vanha päärakennus on poissa, tilalle on noussut kaksikin kotia.

Anttilan kylästä laulettiin ennen tuntemattoman mestarin tekemää viisua: Anttila on kun kaupunki, siälä on ittellä uruukkin. Siälä on kaksi poikaakin Puusilimä-Antti ja Kroistantti. Merkkihenkilöitä hekin.